

แนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น
The Guidelines for School Administration According to the Good Governance
of School Administrators under Khon Kaen Secondary
Educational Service Area

ทิวรัตน์ ครุพันธ์¹,
กุหลาบ ปุริสาร²,
อาทิตย์ ฉัตรชัยพลรัตน์³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล 2) ศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจำนวน 345 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดโดยใช้ตารางของ เครซีและมอร์แกน และการสุ่มแบบแบ่งชั้นขนาดของสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้รูปแบบการ ตอบสนองคู่

ผลการวิจัยพบว่า

1) สภาพปัจจุบันของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หลักนิติธรรม รองลงมา คือ หลักประสิทธิภาพ และหลักความโปร่งใส ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หลักการมีส่วนร่วมและหลักความคุ้มค่า

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หลักความคุ้มค่ารองลงมา คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หลักประสิทธิภาพ

ความต้องการจำเป็นของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านและจัดเรียงตามค่าความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ หลักความคุ้มค่ารองลงมา คือ หลักการมีส่วนร่วม หลักคุณธรรมและหลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้ ส่วนด้านที่มีความต้องการจำเป็นต่ำสุด คือ หลักประสิทธิภาพ

2) แนวการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา มีทั้งหมด 8 ด้าน รวมทั้งสิ้น 32 แนวทาง โดยมีหลักนิติธรรม 4 แนวทาง หลักคุณธรรม 4 แนวทาง หลักความโปร่งใส 4 แนวทาง หลักการมีส่วนร่วม 4 แนวทาง หลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้ 4 แนวทาง หลักความคุ้มค่า 4 แนวทาง หลักประสิทธิภาพ 4 แนวทาง และหลักประสิทธิภาพ 4 แนวทาง

คำสำคัญ : แนวทางการบริหารสถานศึกษา ; หลักธรรมาภิบาล

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

²รองคณบดีคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

³คณบดีคณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the current state and the desirable state and the needs index of the administration according to good governance of school administrators 2) to study the guidelines for the administration of educational institutions according to the principles of good governance of educational institution administrators in order to promote Under the Khon Kaen Secondary Education Service Area Office. The samples were 345 school administrators and teachers. The sample size was calculated using Krejcie and Morgan's table and stratified random sampling by the status of the school size. The tools using the dual-response format with a confidence value of 0.92. The statistics for data analysis included percentage, mean, standard deviation and the Modified Priority Needs Index.

The research findings were as following:

1) The current state of the administration according to the good governance of the administrators of the educational institutes Under the Office of Khon Kaen Secondary Education Service Area, overall, it was at a high level. And when considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average was the rule of law, followed by the principle of effectiveness and transparency. The aspects with the lowest mean were the participation principle and the value principle.

The desirable conditions of administration in accordance with the principles of good governance of educational institution administrators Under the Office of Khon Kaen Secondary Education Service Area, overall, it was at a high level. When considering each aspect, it was found that the aspect with the highest average was the value principle, followed by the rule of law and the moral principle, while the aspect with the lowest average was the efficiency principle.

The Modified Priority Needs Index of the administration according to the good governance of the school administrators Under the Office of Secondary Education Service Area of Khon Kaen, the principle of value, followed by the principle of participation. Moral principles and principles of accountability are verifiable. The area with the lowest need is the principle of effectiveness.

2) The guidelines of the administration according to good governance of school administrators, the researcher presented in 8 aspects a total of 32 approaches. There are 4 principles of rule of law, 4 principles of integrity, 4 principles of transparency, 4 principles of participation, 4 principles of accountability, 4 principles of value for money, 4 principles of effectiveness, and 4 principles of efficiency.

Keywords: The Guidelines for educational administration; The good governance of educational school administrators under The Secondary Educational

1. บทนำ

การศึกษาในยุคดิจิทัล มีการเปลี่ยนแปลงไปตามอิทธิพลของการพัฒนาทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง สิ่งแวดล้อม เพื่อเสริมสร้างผลประโยชน์ต่อองค์กรของตัวเอง ซึ่งอยู่ภายใต้เงื่อนไขการปรับเปลี่ยนการแข่งขัน เพื่อสร้างข้อได้เปรียบ และความมุ่งมั่นของสังคมที่ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว รุนแรง และมีความหลากหลายนั้นต่างก็ส่งผลกระทบต่อ

ต่อวงวิชาชีพ โดยเฉพาะด้านการศึกษาซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนบริบทและโครงสร้างการบริหารของการบริหารจัดการศึกษา สอดรับกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยให้คณะกรรมการสถานศึกษาทำหน้าที่กำกับ ส่งเสริมและสนับสนุนในภารกิจหลักของสถานศึกษา 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไปและมาตรา 35 กำหนดให้ สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีฐานะเป็นนิติบุคคลโดย มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานศึกษามีความเป็นอิสระคล่องตัว สามารถบริหารและจัดการศึกษาได้สะดวกรวดเร็วมีประสิทธิภาพ ตามหลักการกระจายอำนาจและการบริหารที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management) โดยมุ่งให้การบริหารจัดการเบ็ดเสร็จที่สถานศึกษาเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อพัฒนาคน ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจสติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550)

การปฏิรูปการศึกษามุ่งให้เกิดคุณภาพทั้งในด้านผลผลิต กระบวนการจัดการ และปัจจัยต่าง ๆ โดยมุ่งหวังให้การจัดการศึกษาพัฒนาทั้งระบบ (Whole School Approach : WSA) เพื่อปรับเปลี่ยนภาครัฐที่ยึดหลัก “ภาครัฐของประชาชน เพื่อประชาชน และประโยชน์ ส่วนรวม” โดยภาครัฐต้องมีหน้าที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ แยกแยะบทบาท หน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่ในการกำกับหรือในการให้บริการในระบบเศรษฐกิจที่มีการ แข่งขัน มีสมรรถนะสูง ยึดหลักธรรมาภิบาล ปรับวัฒนธรรมการทำงานให้มุ่งผลสัมฤทธิ์ และผลประโยชน์ส่วนรวม มีความทันสมัย และพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การนำนวัตกรรมเทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัล มาประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่า และปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล รวมทั้งมีลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกันและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วน เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกันปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์สุจริต ความมั่งคั่งและสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างสิ้นเชิง นอกจากนั้นกฎหมายต้องมีความชัดเจน มีเพียงเท่าที่จำเป็น มีความทันสมัย มีความเป็นสากล มีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำและเอื้อต่อการพัฒนา โดยกระบวนการยุติธรรม มีการบริหารที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติและการอำนวยความสะดวกตามหลักนิติธรรมบุคคลที่มี ความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ดังกล่าวได้ก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษา เพราะต้องเป็นผู้นำและผู้ประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีความสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการเรียนการสอน และการเรียนรู้ รวมทั้งระเบียบและ หลักเกณฑ์ที่ใช้เป็นข้อตกลงของหน่วยงาน ซึ่งจะทำให้การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเกิดประสิทธิผลอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งจะดำเนินการจนประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายมากน้อยเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับความสามารถในการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นองค์กรหลักที่สำคัญ ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีการปฏิรูปการศึกษาให้ดีขึ้นกว่าเดิม มีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารจัดการศึกษา กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหาร และการจัดการศึกษาทั้ง ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคคล และด้านบริหารทั่วไป ให้โรงเรียนโดยตรง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551) ซึ่งตรงกับแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 พันธกิจที่ 3 พัฒนา ระบบบริหารจัดการ การศึกษาตามหลักธรรมาภิบาล ยุทธศาสตร์ที่ 6 ยุทธศาสตร์พัฒนา ระบบบริหารจัดการ และส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา หากนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานของสถานศึกษา จะทำให้การบริหารงานนั้นสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพราะหลักธรรมาภิบาลยึดหลักการดำเนินงานที่มี หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักการมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า นำมาใช้ในการบริหารซึ่งเป็นการบริหารการปกครองที่ดีที่ทุก ๆ ส่วน เห็นว่าเป็นสิ่งที่ดีงามเหมาะที่จะนำมาใช้ ในการจัดการบริหารงาน ทำให้หน่วยงานนั้นสามารถพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพได้ (सरชัย นิลเจียรนัย, 2558) เพราะการศึกษาเป็นปัจจัยในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ทุกด้าน จึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะพัฒนาการศึกษา จะนำไปสู่การเป็นพลเมือง

ที่มีสมรรถภาพ จะเข้าใจในวิทยาการ นวัตกรรมใหม่ ๆ รู้จักการปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบัน ส่งผลต่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคม ซึ่งทำให้ประเทศเกิดการพัฒนาด้านที่ดียิ่งขึ้น ดังเช่นกับการศึกษาในทุกระดับนั้นจะเกิดผลดีถึงความมุ่งมั่น หมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลขึ้นอยู่กับการจัดระบบการบริหารการศึกษาที่เอื้อต่อการดำเนินงานไปสู่ความมุ่งมั่นนั้นเอง (จีระพันธุ์ พูลพัฒน์, 2553)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เป็นองค์กรชั้นนำในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา สู่มาตรฐานสากล เป็นกลไกขับเคลื่อนการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักธรรมาภิบาล และเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน มีความมุ่งมั่นที่จะเป็นองค์กรที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีความพร้อมและสามารถเป็นผู้นำในการปฏิรูปการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มีความเข้มแข็ง เป็นกลไกขับเคลื่อนการศึกษาภาคบังคับ โดยยึดหลักธรรมาภิบาล และเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ตรงตามกลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการศึกษา หลักธรรมาภิบาลเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนและความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างสนับสนุนการจัดการศึกษาให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ควบคู่ไปกับการสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม สุขนิสัย สุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ครอบคลุมทั้งการบริหารจัดการศึกษาของบุคลากรทุกกลุ่ม โดยมีปัจจัยสนับสนุนส่งเสริม การบริหารงานในด้านวิชาการ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และการบริหารทั่วไปเป็นแนวคิดที่สามารถผลักดันให้โรงเรียนสามารถบรรลุเป้าประสงค์ทั้งในระดับโรงเรียน และระดับประเทศ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ดังนั้น ผู้บริหารในยุคปัจจุบันซึ่งเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง จะต้องมีการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในการบริหารงานทุกด้านอยู่เสมอเพื่อการทำงานที่มีประสิทธิผลและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อหน่วยงาน

จากเหตุผลข้างต้นที่กล่าวมา ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เห็นความสำคัญของการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาล จึงสนใจศึกษาศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เพื่อใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศ และเพื่อยกระดับแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษานำไปใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ในการบริหารต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ปีการศึกษา 2564 จำนวน 84 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 84 คน และ ครูผู้สอนจำนวน 3,264 คน รวมทั้งหมด จำนวน 3,348 คน

2. กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา 84 คน และครูผู้สอน 261 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ปีการศึกษา 2564 รวมทั้งหมด 345 คน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการประกอบด้วย ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และขนาดของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ประกอบด้วย 8 ด้าน คือ 1) ด้านหลักนิติธรรม 2) ด้านหลักคุณธรรม 3) ด้านหลักความโปร่งใส 4) ด้านหลักความมีส่วนร่วม 5) ด้านหลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้ 6) ด้านหลักความคุ้มค่า 7) ด้านหลักประสิทธิผล และ 8) ด้านหลักประสิทธิภาพ เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. ขอนหนังสือจากบัณฑิตศึกษา วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย เพื่อขอความอนุเคราะห์ โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอเก็บข้อมูลจากครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยดำเนินการส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมแบบสอบถามให้สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผ่านระบบสนับสนุนการบริหารจัดการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาให้ตอบถามออนไลน์ โดยแสกนคิวอาร์โค้ด (QR-Code) และตอบผ่านโปรแกรมกูเกิ้ลฟอร์ม (Google Form) และเก็บแบบสอบถามด้วยตนเองและกำหนดวันรับคืน

3. ผู้วิจัยรับแบบสอบถามคืนจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 345 คน ได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 345 ฉบับ จากจำนวนแบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด 345 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

1. ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา และขนาดของสถานศึกษา วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

2. ข้อมูลจากแบบสอบถามตอนที่ 2 วิเคราะห์หาการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) คือ สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์เป็นรายข้อ แล้วแปลผลค่าเฉลี่ยแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

3. จัดเรียงลำดับความคาดหวังจากมากไปน้อย โดยใช้สูตรของ นางลักษณ์ วิริชชัย และสุวิมล ว่องวานิช (2558) โดยปรับจากสูตร PNI เดิมโดยใช้วิธี Priority Need Index (PNI Modified) ซึ่งเป็นดัชนีการจัดการเรียงลำดับความสำคัญของความคาดหวังผลต่างของสภาพที่เป็นจริงและหารด้วยค่าสภาพที่เป็นจริงเพื่อถ่วงน้ำหนักก่อนจะนำมาจัดอันดับความสำคัญความคาดหวัง

4. นำข้อมูลการวิเคราะห์จากระยะที่ 1 มาสร้างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ และนำไปสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา

7. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตารางที่ 1 ตารางผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n=208)	ร้อยละ
1. สถานภาพตำแหน่ง		
1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา	84	24.30
1.2 ครูผู้สอน	261	75.70
2. ระดับการศึกษา		
2.1 ปริญญาตรี	190	55.10
2.2 ปริญญาโท	150	43.50
2.3 ปริญญาเอก	5	1.40
3. ขนาดสถานศึกษา		
3.1 โรงเรียนขนาดเล็ก	27	7.80
3.2 โรงเรียนขนาดกลาง	143	41.40
3.3 โรงเรียนขนาดใหญ่	34	9.90
3.4 โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ	141	40.90
รวม	345	100.00

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 345 คน จำแนกตามสถานภาพตำแหน่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 24.30 เป็นครูผู้สอน จำนวน 261 คน คิดเป็นร้อยละ 75.70 จำแนกตามระดับการศึกษา มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 55.10 มีปริญญาโท จำนวน 150 คน คิดเป็นร้อยละ 43.50 จำแนกตามขนาดสถานศึกษา โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 143 คน คิดเป็นร้อยละ 41.10 โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 9.90 และใหญ่พิเศษ จำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 40.90

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n=208)	ร้อยละ
1. สถานภาพตำแหน่ง		
1.1 ผู้บริหารสถานศึกษา	84	24.30
1.2 ครูผู้สอน	261	75.70
2. ระดับการศึกษา		
2.1 ปริญญาตรี	190	55.10
2.2 ปริญญาโท	150	43.50
2.3 ปริญญาเอก	5	1.40

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (n=208)	ร้อยละ
3. ขนาดสถานศึกษา		
3.1 โรงเรียนขนาดเล็ก	27	7.80
3.2 โรงเรียนขนาดกลาง	143	41.40
3.3 โรงเรียนขนาดใหญ่	34	9.90
3.4 โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ	141	40.90
รวม	345	100.00

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยภาพรวมและรายด้าน ทั้ง 8 ด้าน เมื่อพิจารณาสภาพปัจจุบันของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.57$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หลักนิติธรรม ($\bar{x}=3.69$) รองลงมา คือ หลักประสิทธิผล ($\bar{x}=3.61$) และหลักความโปร่งใส ($\bar{x}=3.59$) ตามลำดับ รายด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หลักการมีส่วนร่วมและหลักความคุ้มค่า ($\bar{x}=3.49$)

เมื่อพิจารณาสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.33$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หลักความคุ้มค่า ($\bar{x}=4.63$) รองลงมา คือ หลักนิติธรรม ($\bar{x}=4.41$) หลักคุณธรรม ($\bar{x}=4.37$) ตามลำดับ รายด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ หลักประสิทธิภาพ ($\bar{x}=4.18$)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล

การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล	D	I	PNI _{modified}	ลำดับ
1. หลักนิติธรรม	3.69	4.41	0.16	5
2. หลักคุณธรรม	3.57	4.37	0.18	3
3. หลักความโปร่งใส	3.59	4.31	0.17	4
4. หลักการมีส่วนร่วม	3.49	4.29	0.19	2
5. หลักความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้	3.53	4.28	0.18	3
6. หลักความคุ้มค่า	3.49	4.63	0.24	1
7. หลักประสิทธิผล	3.61	4.22	0.14	7
8. หลักประสิทธิภาพ	3.57	4.18	0.15	6
เฉลี่ย	3.57	4.33	0.17	

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามพบว่า ความต้องการจำเป็นของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ขอนแก่น โดย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านและจัดเรียงตามค่าความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุด คือ หลักความคุ้มค่า (PNI modified = 0.24) รองลงมา คือ หลักการมีส่วนร่วม (PNI modified = 0.19) หลักคุณธรรมและหลักความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้ (PNI modified = 0.18) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีความต้องการจำเป็นต่ำสุดคือ หลักประสิทธิผล (PNI modified = 0.14)

8. สรุปผลการวิจัย

1. จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1.1 สภาพปัจจุบันของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ หลักนิติธรรม รองลงมา คือ หลักประสิทธิผล และหลักความโปร่งใส ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ หลักการมีส่วนร่วมและหลักความคุ้มค่า

1.2 สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ หลักความคุ้มค่ารองลงมา คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ หลักประสิทธิภาพ

1.3 ความต้องการจำเป็นของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยภาพรวม ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น โดยเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านและจัดเรียงตามค่าความต้องการจำเป็น พบว่า ด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ หลักความคุ้มค่า รองลงมา คือ หลักการมีส่วนร่วม หลักคุณธรรมและหลักความรับผิดชอบต่อตรวจสอบได้ ส่วนด้านที่มีความต้องการจำเป็นต่ำสุดคือ หลักประสิทธิผล

2. จากการศึกษาแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เป็นรายด้านทั้งหมด 8 ด้าน รวมทั้งสิ้น 32 แนวทาง การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา

9. อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ หลักนิติธรรม รองลงมา คือ หลักประสิทธิผล และหลักความโปร่งใส ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ หลักการมีส่วนร่วมและหลักความคุ้มค่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับ หลักเกณฑ์การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรให้เป็นไปตามระเบียบ ข้อตกลงของสถานศึกษา ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และชี้แจงให้ทุกคนรับทราบมีการดูแลกำกับ ติดตาม การปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างทั่วถึง เท่าเทียม และเป็นธรรมกำหนดระเบียบแนวปฏิบัติ และข้อตกลงร่วมกัน

2. จากการศึกษาแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น ผู้วิจัยได้นำเสนอแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น เป็นรายด้าน ดังนี้ 2.1. ด้านหลักนิติธรรม มีแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ คือ ผู้บริหารควรนำหลักนิติธรรม กฎหมาย ยึดเป็นระเบียบในการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด

ให้ถูกต้องตามหลักธรรมาภิบาลและชี้แจงให้ทุกคนรับทราบอย่างชัดเจน 2.2 ด้านหลักคุณธรรม มีแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ คือ ผู้บริหารควรคำนึงถึง ความถูกต้อง สามารถตรวจสอบย้อนหลังได้เพื่อความโปร่งใสของงานและองค์กรกำกับด้วยกระบวนการที่มีความยุติธรรมในองค์กรให้ทุกคนมีความเสมอภาค 2.3 ด้านหลักความโปร่งใส มีแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ คือ ผู้บริหารควรทำตามระเบียบแบบแผนปฏิบัติ ยึดความถูกต้อง โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้กำหนดแผนงานให้ชัดเจนดำเนินการตามแผนอย่างเคร่งครัด 2.4 ด้านหลักความร่วมมือ มีแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ คือ ผู้บริหารควรนำหลักการปฏิบัติงานที่ต้องอาศัยการพึ่งพาซึ่งกันและกัน ทั้งภายในองค์กร และภายนอกองค์กร และสิ่งที่สำคัญ คือ การสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ร่วมมือทุกฝ่าย คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง คณะกรรมการเครือข่ายโรงเรียน 2.5 ด้านหลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้ มีแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ คือ ผู้บริหารควรกำหนดบทบาท/หน้าที่ และมอบหมายงานให้บุคลากรรับผิดชอบงานอย่างชัดเจน และมีการนิเทศ กำกับติดตาม และตรวจสอบการปฏิบัติงาน 2.6 ด้านหลักความคุ้มค่า มีแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ คือ ผู้บริหารควรมีการทำงานเป็นทีม โดยทีมงานต้องมีส่วนร่วมคิดร่วมทำร่วมวางแผนทุกกระบวนการระหว่างบุคลากรในโรงเรียน 2.7 ด้านหลักประสิทธิภาพ มีแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ คือ ผู้บริหารควรวิเคราะห์ SWOT analysis จัดทำแผนพัฒนาการจัดการศึกษาและแผนปฏิบัติการประจำปี ดำเนินการตามแผนโครงการ กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ วัดผล และประเมินผล รายงานและเผยแพร่ 2.8 ด้านหลักประสิทธิภาพ มีแนวทางการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ คือ ผู้บริหารควรมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน มีการปรึกษาหารือทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อให้ได้มาซึ่งแนวทางดำเนินงานให้เกิดผลดี มีการมอบหมายงานโดยการกระจายอำนาจกำหนดกรอบในการดำเนินงาน และดำเนินการตามกรอบของงานให้ครอบคลุม

10. ข้อเสนอแนะ

10.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

10.1.1 จากการวิจัย พบว่า หลักการมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความโปร่งใสและการยอมรับ

10.1.2 จากการวิจัย พบว่า หลักความคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด เมื่อพิจารณารายชื่อ ผู้บริหารควรส่งเสริมการบริหารงานที่มีการลดขั้นตอนการปฏิบัติงานหรือการให้บริการการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ ของชุมชนมาสนับสนุน และใช้อย่างประหยัด คุ้มค่าและมีประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากร อย่างคุ้มค่า

10.1.3 จากการวิจัย พบว่า หลักความรับผิดชอบตรวจสอบได้ มีค่าเฉลี่ยต่ำ ผู้บริหารควรส่งเสริมจัดทำข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การดำเนินงานให้ชุมชนทราบส่งเสริมคณะกรรมการการนิเทศ ติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการกิจกรรมต่าง ๆ ในสถานศึกษา เพื่อความโปร่งใสในการบริหารงานและตรวจสอบการปฏิบัติงานได้

10.2 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการเพื่อการศึกษาต่อไป

10.2.1 ควรนำแนวทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลสู่การปฏิบัติจริงในสถานศึกษาในรูปแบบการวิจัยเชิงพัฒนา เพื่อให้ได้รูปแบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เป็นประโยชน์ต่อสถานศึกษาอื่นที่มีบริบทคล้ายกันได้นำไปปรับใช้ต่อไป

10.2.2 ศึกษาปัจจัยทางการบริหารสถานศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่นในการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ควรจะศึกษาโดยการเพิ่มกลุ่มตัวอย่างให้มากยิ่งขึ้น และมีการศึกษาเพิ่มเติมในแนวทางการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

11. เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา.

..... (2546). คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ.

จีระพันธุ์ พูลพัฒน์. (2553). พัฒนาการของการบริหารการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). แนวดำเนินงานของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: คุรุสภา.

พระสรชัย ชยธมโม (นิลเจียรนัย). (2558). หลักธรรมาภิบาลกับการบริหารสถานศึกษา. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ, 2(3).